

WEST SIDE STORY

TRØNDELAG
TEATER

97/98

153

Weinhold
FRIDAY

PEPINO GROCERY

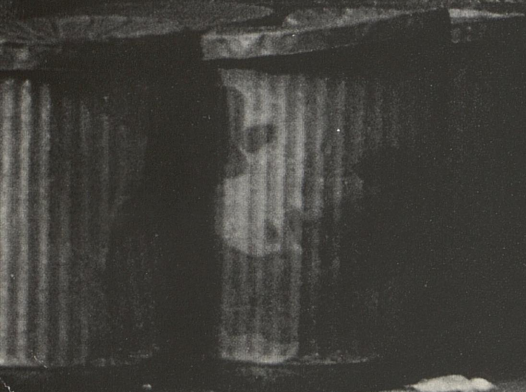
PRODUCTOS TROPICALES

Waldman

HERCULES

SAM...
...
... For

COLD
BEER
COLD
BEER

West Side Story

Basert på en idé av **JEROME ROBBINS**

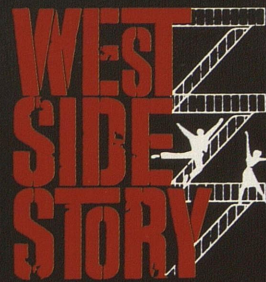
Dialog **ARTHUR LAURENTS**

Sangtekster **STEPHEN SONDHEIM**

Musikk **LEONARD BERNSTEIN**

Oversatt av Hartvig Kiran

Bearbeidet til riksmål av Runar Borge

Urpremierer på Broadway ble koreografert og satt iscene av **JEROME ROBBINS**

Opprinnelig produsert på Broadway av Robert E. Griffith og Harold S. Prince etter overenskomst med Roger L. Stevens.

Presentert på Trøndelag Teater etter overenskomst med **JOSEF WEINBERGER LIMITED** på vegne av **MUSIC THEATRE INTERNATIONAL** i New York.

Hvis elskov næres av musikk, spill mer!

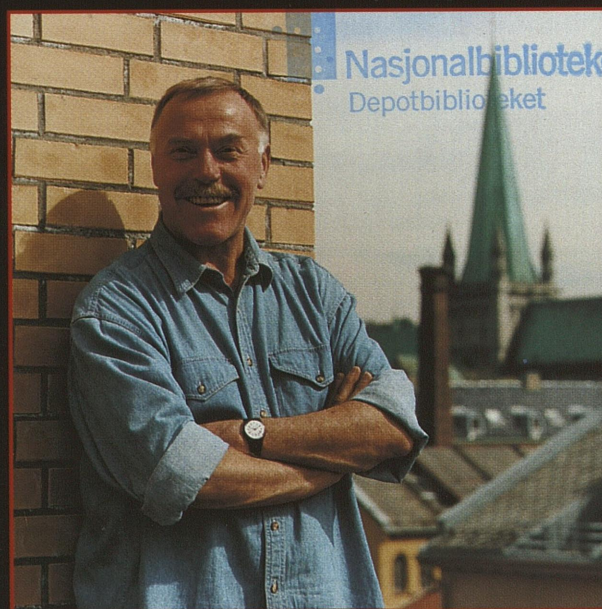
sier William Shakespeare i ett av sine store skuespill til hoffmusikantene. I kveld har jeg gleden av å ønske velkommen til Nordens nyeste teater og verdens sterkeste musikkspill!

Og så sant det står til meg, skal Shakespeares oppfordring følges langt inn i neste årtusen!

Forbindelsen til Shakespeare og kjærligheten er åpenbar ettersom "West Side Story" er vårt århundres utgave av "Romeo og Julie". I Shakespeares skuespill spiller musikken og sangen en meget viktig rolle, den uttrykker det som det talte ord ikke vil eller kan uttrykke, den er ofte det vi i teatret kaller "underteksten". I vår tids musikkspill er den kanskje det viktigste elementet. Når musikken klinger, taler den direkte til oss, uten omveier går den like til hjertene våre.

Musikk er en form for kommunikasjon som ingen forsker, analytiker eller filosof helt har klart å forklare, den beveger seg på det mytiske plan i vår tilværelse. Den tilhører den metafysiske og religiøse delen av virkeligheten, og derfor så nødvendig. Vi blir faktisk bedre mennesker av å hengi oss til musikken, den er et meget viktig element i siviliseringen av mennesket. Som vår egen Henrik Ibsen sier det i Edvard Griegs gjestebok:

Orfeus slo med toner rene
ånd i villdyr, ild i stene.
Stene har vårt Norge nok av,
villdyr har vi òg en flokk av.
Spill, så stenen spruter gnister!
Spill, så dyrehammen brister!

Velkommen til det første musikkspillet
i Trøndelag Teaters nye praktbygg!!

Rab. Følvenstey

Teatersjef

"Give my regard

De største musikkspill-suksessene som opprinnelig stammer fra Broadway, er kommet istand gjennom et fruktbart samarbeid mellom kreative krefter på forskjellige felt. Navn som Rodgers og Hammerstein, Rodgers og Hart, George og Ira Gershwin, Kander og Ebb, Lloyd Webber og Rice er eksempler på partnerskap som har vært med på å skrive historien til New Yorks legendariske teatergate. Signalene derfra har spredt seg, og vært med på å forme og berike musikalrepertoaret på scener verden over.

Inn i denne rekken føyer det fremragende teamet bak "West Side Story" seg elegant inn. Robbins/Laurents/Bernstein/Sondheim er kunstnerne bak det banebrytende samarbeidet som resulterte i en fornyelse av datidens musikkspilltradisjon. Om de ikke var visjonære, så hadde de visjoner om å skape noe av varig verdi – sammen: "Hvorfor skulle vi jobbe med dette hver for oss...? Hvorfor skulle Lenny (Bernstein) måtte skrive en opera, Arthur (Laurents) et skuespill, og jeg (Robbins) en ballett? Hvorfor kunne vi ikke bestrebe oss på å yte det beste vi kunne i forhold til det kommersielle teatret? Dette var vårt egentlige bidrag til showet."

Den første lille spiren ble plantet allerede i 1949. Jerome Robbins, en av Amerikas fremste koreografer, så for seg en moderne versjon av "Romeo og Julie", som musikkspill med handlingen lagt til det jødisk / italienske slumstrøket i New Yorks East Side. Han fikk med seg Arthur Laurents som tekstforfatter, og prøvde å overtale Bernstein til å lage musikken.

s to Broadway"

I komponistens dagbok står det å lese: "Jerry R. ringte i dag angående en fin idé: å lage en moderne versjon av "Romeo og Julie" fra slummen, rundt den jødiske påskefeiringen. Da er det sterke følelser ute og går mellom jøder og katolikker. De førstnevnte: Capulets; de sistenevnte: Montagues. Julie er jøde. Broder Lorenzo eier drugstoren i nabolaget. Gateuro, to døde – alt stemmer. Men det er mindre viktig enn selve idéen om å lage et musikkspill som forteller en tragisk historie, satt inn i musikkteatrets rammer og bare med bruk av dettes teknikk, uten å gå i "opera" – fellen. Kan det lykkes? Det har det aldri gjort før her til lands."

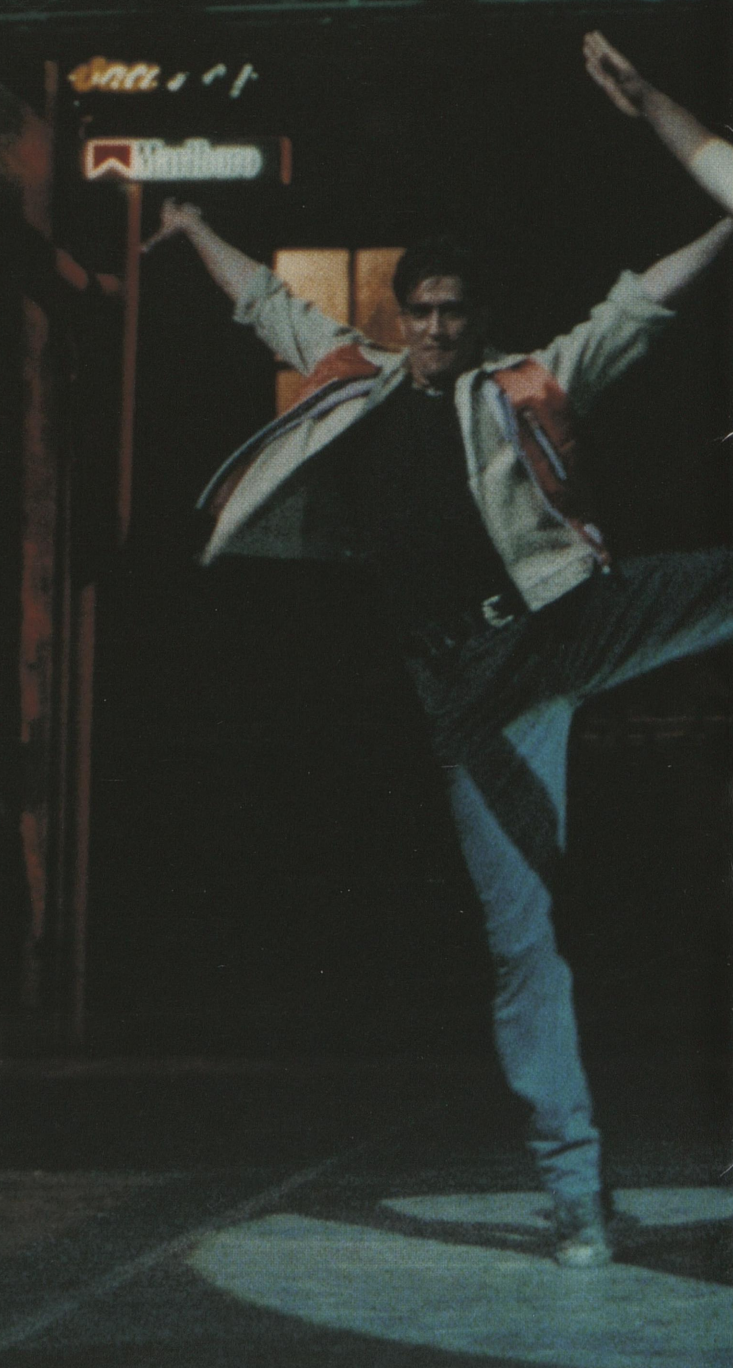
Å basere et musikkspill på en så kontroversiell konflikt, blant de rådende, populære "happy ending" – produksjonene på Broadway, var et vågestykke. Men Bernstein, som alltid inspirert av en kunstnerisk risiko, tok utfordringen og støttet Robbins' valg av tekstforfatter. Da han en tid senere mottok Laurents' utkast til de første scenene, fikk han imidlertid en sterk følelse av at noe var fryktelig galt. Begge innså at East Side ikke lenger var stedet for handlingen. De forandret tittelen til "Gangway", uten at det var til synderlig hjelp. Prosjektet ble lagt i "aktivt bero", og i de følgende seks år var Robbins, Laurents og Bernstein opptatt på hvert sin kant med sine individuelle karrierer.

I 1955 møttes Bernstein og Laurents ved bassengkanten på Beverly Hills Hotel i Los Angeles. I samtalens løp kom de inn på gatekampene mellom meksikanere og amerikanere som pågikk i byens utkant. Prosjektet "Gangway" ble igjen aktualisert. Noen timer senere var det opprinnelige konseptet med jødisk/italiensk miljø byttet ut med New Yorks West Side, hvor allerede etablerte europeiske immigranter hadde stadige sammenstøt med de nylig ankomne puerto-ricanerne. Robbins ble kontaktet, sa seg enig i endringen, og arbeidet med "West Side Story" kunne begynne. Spiren hadde slått rot: "Here we go, God bless us!", ba Bernstein ifølge dagboken av 6. september.

Egentlig hadde han tenkt å skrive både musikken og sangtekstene. Robbins koreografiske grep var såpass innviklet, og den musikalske utfordringen så stor, at det ganske tidlig ble klart at de trengte kreativ forsterkning. Den relativt ukjente Stephen Sondheim ble noe uvillig hentet til teamet, for også han ville helst være både komponist og sangtekstforfatter. Stemningen mellom Bernstein og Sondheim var temmelig anstrengt fra starten av, og samarbeidet falt ikke lettere under veis (Bernstein motarbeidet ham i enhver sammenheng). Men det forstyrret aldri arbeidet og fremdriften av selve verket. Noen mener det til og med har bidratt til at resultatet ble så godt som det ble.

Parallellen til Shakespeare er klar. Historien om Romeo og Julie finnes først i Masuccios "Novellino" og senere i Matteo Bandellos "Novelle". Denne siste versjonen ble oversatt til engelsk i 1562. Det er sannsynlig at Shakespeare har hatt kjennskap til denne. Eller han kunne ha basert sitt skuespill på et fortellende dikt av Arthur Brook, "The Tragical Historie of Romeus and Juliet". Musikkspillet tar ihvertfall opp den historiske tråden, og vever den inn i et moderne verdensbilde. Laurents satte to gategjenger opp mot hverandre – de hvite Jets og de puerto-ricanske Sharks. Helten, Tony, tidligere leder av Jets, er blitt mer fredsommelig av seg og forelsker seg i Maria fra Puerto Rico. Deres skjebnesvangre romanse blir satt i kontrast til gatevolden i West Side-slummen. Kjærlighetserklæringene kommer ikke fra noen roseduftende balkong, men fra branntrappen til en shabby bakgård. Vi kan også kjenne igjen Paris i Chino, Tybalt i Bernardo, Mercutio i Riff. Laurents' intensjon var nemlig å følge Shakespeare til punkt og prikke, slag for slag, scene for scene. I det opprinnelige manuskriptet begikk Maria selvmord (som Julie) etter at hun fikk høre at Tony var blitt drept av et rivaliserende bandemedlem. Teamet ble etter hvert i tvil om det var mulig å trekke publikum til et musikkspill der både helten og heltinnen døde til slutt. Den endelige beslutningen om å la Maria leve ble tatt etter en kommentar fra Richard Rodgers: "Hun er jo allerede død, etter alt det som hun har opplevd".

Mottagelsen av "West Side Story" i 1957 var blandet. Kritikerne roste den fantastiske musikken og koreografien, men var sjokkerte over handlingen. De fant det utilbørlig at et så usmakelig tema som gatekamper ble "opphøyet" til et sceneshow. "Enskjønt stoffet er skremmende, er fagdyktigheten beundringsverdige", skrev New York Times. Men senere, etter at verden har tappt det meste av sin uskyld, er det den "beundringsverdige fagdyktigheten" vi forbinder med "West Side Story", og som rangerer den blant tidenes sterkeste musikkspill: De uttrykksfulle tonene tett i takt med trinn som formidlere av handling, stemning, holdning, følelser.

En kur for alle ting på Broadway

I den engelske musikalen fra midten av 70-årene, "The good old, bad days" kommer en av hovedpersonene, forøvrig Vårherre, med påstanden om at hvor stort enn ditt problem er, så finnes det en kur for det på Broadway.

Broadway-musikalen har tatt for seg alt og kommet med mer eller mindre patente løsninger på allverdens prøvelser og problemer. For ikke å gå for raskt frem så la oss se litt på hva en såkalt Broadway-musikal er. Først og fremst spillestedet. Selve gaten eller avenyen Broadway slynger seg på skrå gjennom Manhattan i New York. Men det er først ved 42. gate, altså midt på Manhattan, at teaterdistriktet Broadway begynner. Og fra 42. gate og opp til omtrent 65. gate ligger de teatrene som med rette kan kalles Broadway.

Det pussige er at bare to av dem ligger på selve Broadway. The Wintergarden Theatre der bl.a. "West Side Story" hadde premiere, og Broadway Theatre. Resten av Broadway-teatrene ligger i de tilsidevoksende gatene, vel å merke på vestsiden.

Hva er det så som settes opp på Broadway? Stort sett er det vel musikaler eller musikkspill i den lettere genre, og komedier. I et godt Broadway-år settes det opp vanlige dramatiske produksjoner også, men kun de færreste går lenge. Og stykker med brodd eller satire, ja de er ikke de mest spilte. Som en kjent teater-skribent sa det: Satire er det som blir tatt av plakaten lørdag kveld. Men det er musikkspillet som her skal belyses. Amerikanerne liker å påpeke at musikalen, den er like amerikansk som hot dog og Coca Cola. Og det er riktig. Den har reminisenser av operetter og opera fra Europa, men den endelige form som fikk navnet MUSICAL oppsto på Broadway, og om man skal våge å sette en helt konkret dato, så måtte det være den 27. desember 1927. To drevne teater-skapere, Jerome Kern og Oscar Hammerstein II, hadde tatt for seg en roman av Edna Ferber om livet på en teaterbåt på Mississippi. Sangspillet hadde, som romanen, både glade og dystre sider og da de kom til Florenz Ziegfeld, den store teatermagnaten, kviet han seg for å satse på den. Men heldigvis for ettertiden tente Ziegfeld på idéen etter hvert. Kanskje fantes det et publikum for forestillingen. Han ga alt i denne oppsetningen, og resten er historie, som det heter.

Broadway ble aldri det samme etter at "Showboat" hadde hatt premiere. Siden da har man på en måte aldri sett seg tilbake, men latt årene videreføre det som oppsto denne kvelden. Mens man i operetter ofte har sangene som hvileskjær i handlingen, ble de i og med "Showboat" integrerte deler, sangtekstene ble monologer, dialoger og samtaler som med musikkfølge førte historien videre.

Finnes det noen oppskrift å følge for dem som vil lage en hit på Broadway? Ja, la oss ta dette med hit-begrepet. Det er jo dem som lurer melodiene inn i publikum på forhånd. Slipper en eller to låter ut for de største artistene, som så synger dem opp på platalistene.

For det er ikke til å underslå at det er mange evergreens i den amerikanske sangskatte-kisten som

Broadway-melodiene er. De såkalte nynnbare melodiene som folk flest klarer å henge med på fort. Og som Steven Sondheim, en av de mest produktive musikkkomponister og tekstforfattere gjennom to decennier sier: Nynner folk på en melodi når de går ut av en musikal, er oddsene to til en på at de allerede kunne nynne den på veien inn.

Andrew Lloyd Webber har funnet et annet patent. Han lager konsertversjoner av en slags musikalsk historie. Disse spilles inn på plate, og når så dette er salgssuksesser, skapes musikalen i etterkant. Han gjorde det med *Jesus Christ*. Han gjorde det med *Evita*. Nå laget han sine musikaler svært off-Broadway. De ble begge til i England, og for et engelsk publikum. Men han var den første på svært mange år som har kommet over dammen med sine musikaler og fått toppscore. Senere fulgte franskmennene med forfatter- og komponistparet Alain Beublil og Claude-Michel Schönberg med "Les Misérables".

Som tidligere nevnt så finnes det en kur for alt på Broadway, og alt av problemstillinger har vært tatt opp. Antisemittisme i *Fiddler on the Roof* og *Cabaret*. Ekteskapsproblemer i *I love my wife* og *Company*. Kommunistfrykt i *Flora, the red Menace*. Morsbinding i *Gipsy*. *Irma La Douce* handler om en prostituerts kjærlighetsliv, det samme gjør *Sweet Charity*. *Pyjama Game* handler om streik for høyere lønninger og så videre og så videre. Det kanskje mest kjente musikalskaperpar, Rodgers og Hammerstein, var innovent. Nazismens trussel i *Sound of Music*. Kjærlighet over rasegrenser i *South Pacific* og *The King and I*, forholdet mellom den gamle og den nye tid i *Oklahoma* og *The Flower Drum song*, ja i det hele tatt.

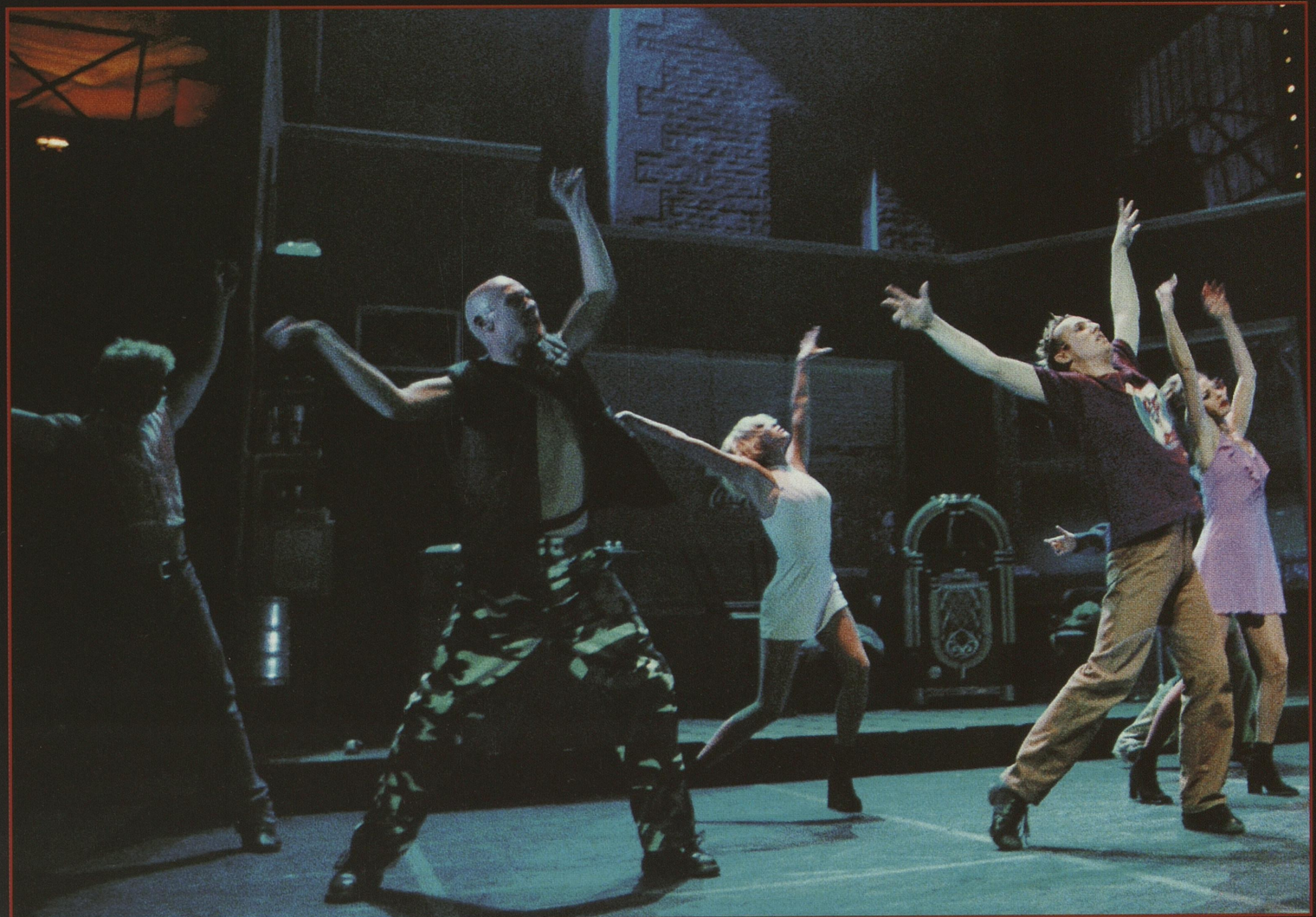
Og så da i 1980-årene. En siste barriere brutt. Den store musikal-suksessen "La Cage aux Folles". Den handler om et noe uvanlig kjærlighetspar, to halvgamle homofile, og deres problemer når den enes sønn fra et heterofilt glipp vil gifte seg og ikke vil røpe noe om sin nåværende "mamma", herr Albin.

Joda, på Broadway finnes det alltid noe nytt og noe for enhver. Og synes man billettprisen er for dyr, kan man alltid gå til billettkiosken på Times Square, hvor det til enhver tid er billetter til salgs til forbruker-vennlige priser. Vel å merke om man vil stå i kø og ikke vil kjøpe til overpris av svartebørsfolk utenfor teatret i siste liten. Noe som kan bli svært dyrt.

Men for den som befinner seg i New York er en musikal vel verdt et besøk. Det blir et minne for livet. På den ene eller andre måten. Men et lite OBS til slutt, når forestillingen er over. Beveger man seg i feil retning, kan man havne i 8. Avenue, og her utspiller virkeligheten seg. Vold, narkomani, prostitusjon og lignende i passende dose, og alt etter vær, føre og opprydningsforhold. Og det skjer sjelden til musikkakkompagnement. Virkeligheten utenfor teatrene er mer støyende og ikke så glitter og staspreget.

Så kanskje konklusjonen må bli: Det mangler en kur for alt off Broadway.

Når teppet går opp

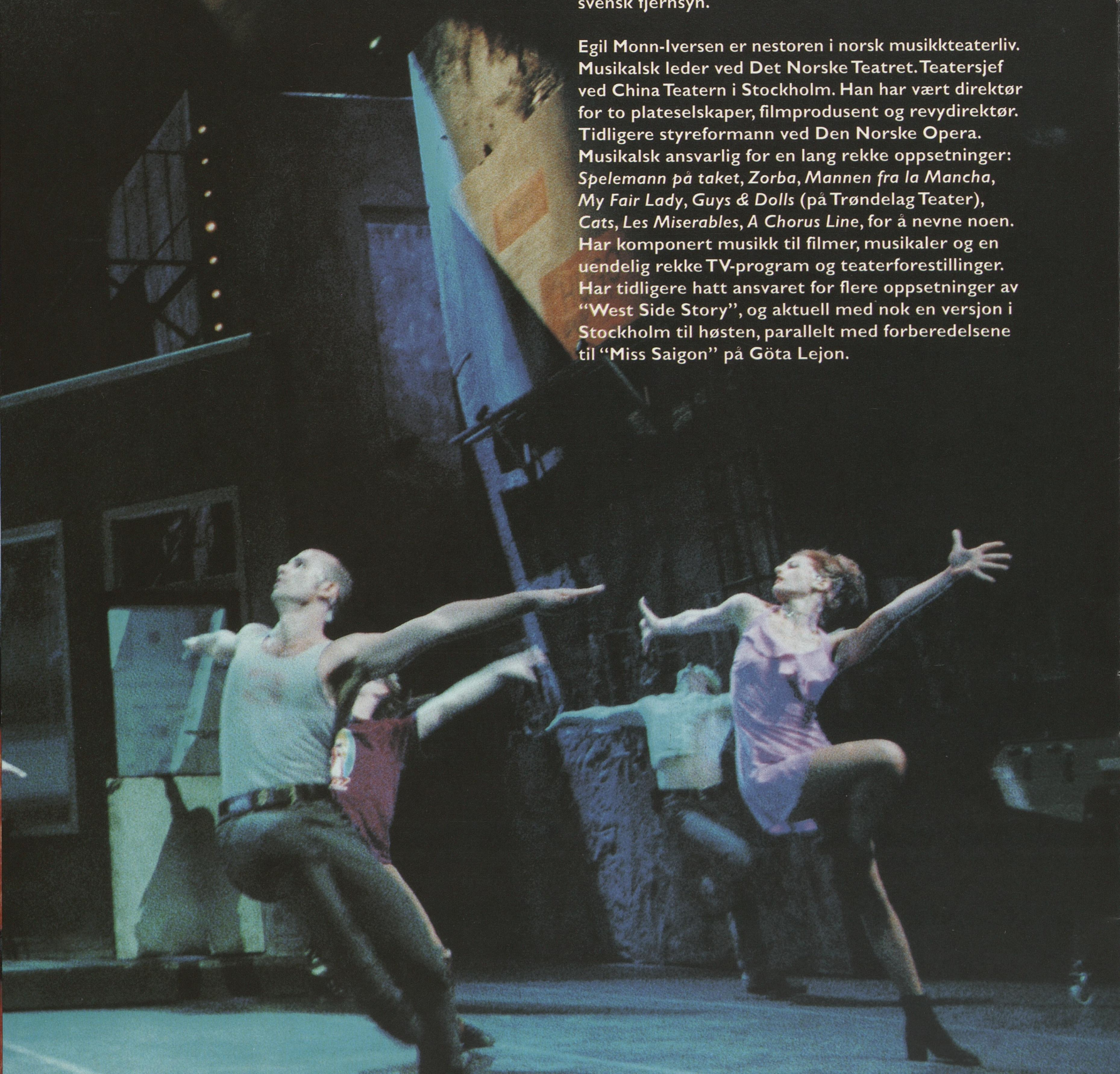
for "West Side Story" på Trøndelag Teater, er kostymer og kulisser tilpasset et 1997-miljø.

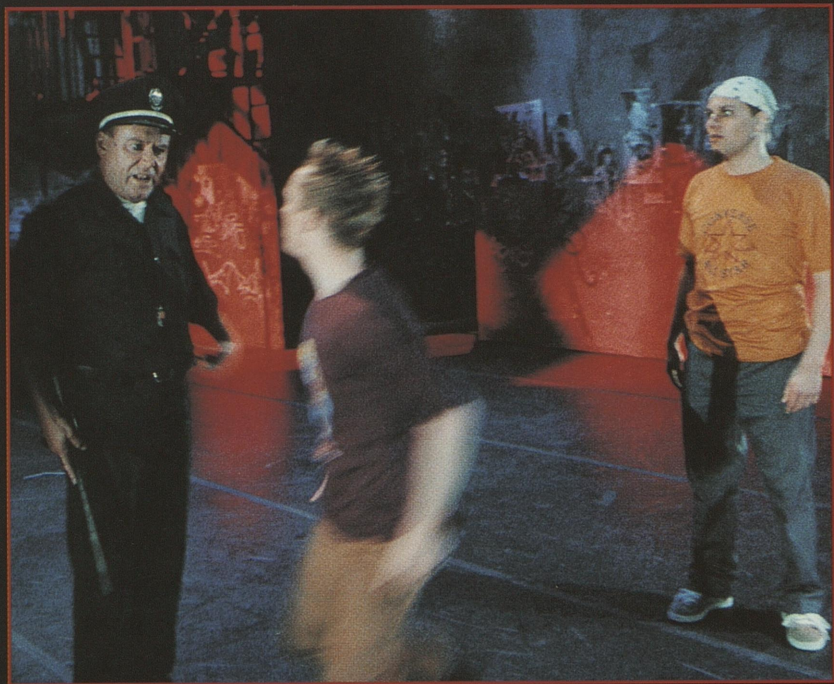
Scenografen, Even Børsum, er utdannet ved Nordiska Scenografiskolan i Stockholm. Han debuterte på Nordland Teater med "Røtter", bare 22 år gammel. Han har vært scenografassistent på Rogaland Teater ("Rett i lomma" og "Det velsignede barn"). På Riksteatret har han hatt ansvaret for "Midtsommernattsdrømmen" og ved den Nationale Scene "Suburbia" og "Ole Brumm". Dette er desidert hans største oppgave og utfordring så langt.

Koreografien og regien er ene og alene Runar Borges originale verk, likeledes Egil Monn-Iversens musikalske ansvar og orkestrering. Disse to "parhestene" er viden kjent, også utover landegrensene, og skulle ikke trenge noen presentasjon. For sikkerhets skyld tar vi allikevel en kort repetisjon.

Runar Borge har sin utdannelse fra ballett og teaterstudier i Oslo, London og Stockholm. Bl.a. ansvarlig for forestillingene *Godspell*, *Piaf*, *Chicago* (Trøndelag Teater), *Animalen*, *Guys and Dolls*, *Carmen* (Göteborg), *My Fair Lady*, *Cats*, *A Chorus Line*, og *Fame*, som han også satte opp i Los Angeles og London. Han har tre ganger tidligere koreografert og regissert "West Side Story", på Det Norske Teatret, på Chateau Neuf og på China Teatern i Stockholm. Han har skrevet skuespill og hatt en rekke oppgaver for norsk og svensk fjernsyn.

Egil Monn-Iversen er nestoren i norsk musikkteaterliv. Musikalsk leder ved Det Norske Teatret. Teatersjef ved China Teatern i Stockholm. Han har vært direktør for to plateselskaper, filmprodusent og revydirektør. Tidligere styreformann ved Den Norske Opera. Musikalsk ansvarlig for en lang rekke oppsetninger: *Spelemann på taket*, *Zorba*, *Mannen fra la Mancha*, *My Fair Lady*, *Guys & Dolls* (på Trøndelag Teater), *Cats*, *Les Miserables*, *A Chorus Line*, for å nevne noen. Har komponert musikk til filmer, musikaler og en uendelig rekke TV-program og teaterforestillinger. Har tidligere hatt ansvaret for flere oppsetninger av "West Side Story", og aktuell med nok en versjon i Stockholm til høsten, parallelt med forberedelsene til "Miss Saigon" på Göta Lejon.

Regi og koreografi **Runar Borge**

Scenografi og kostymer **Even Børsum**

Musikalsk ansvarlig/orkestrering **Egil Monn-Iversen**

Orkesterleder **Bjørn Sagstad / Egil Monn-Iversen**

Lysdesign **Morten Reinan**

Koreografassistent /
dansekaptein **Cynthia Kai Damm**

Kampkoreografi /
innstudering **Åsmund-Brede Eike**

Masker og parykker **Else Lisø**

Lyddesign **Mikael Gullikstad**

Repetitør **Petter Wiik**

Sangpedagog **Lillian Jensen**

Inspisient **Bjørn Olufsen**

Rekvisitør **Turid Bjørnsen**

Sufflør **Gerd Berntsen**

Foto fra prøvene **Erik Berg**

Program **May Selmer**

Grafisk formgivning **Mette Renée Green**

Ansvarlig utgiver **Ola B. Johannessen**

Kulisser og kostymer er produsert i teatrets egne verksteder
Fotografering og lydopptak under forestilling er ikke tillatt

Rettigheter Josef Weinberger Limited

Vi takker Dag Gustavsen for velvillig hjelp på frisøravdelingen,
Tom Sætre for god bistand på lydavdelingen og
"Søm og Design" for utlån av utstyr.

Premiere på Hovedscenen 5. september 1997

"West Side Story" markerer åpningen av Trøndelag Teaters nybygg

Jets

Riff Niklas Gundersen
Tony Kåre Conradi
Action Åsmund-Brede Eike
Baby John Torkel Rønold Bråthen
Big Deal Atle Greger Hoff
Snowboy John Andresen
Diesel Espen A. Furuseth
Arab Erik Jacobsen
(understudy for "Tony")
Clarise Guri Kolseth
Anybodys Kjersti Elvik
Velma Cynthia Kai Damm
(understudy for "Rosalia")
Graziella Sarah Skogland

De voksne

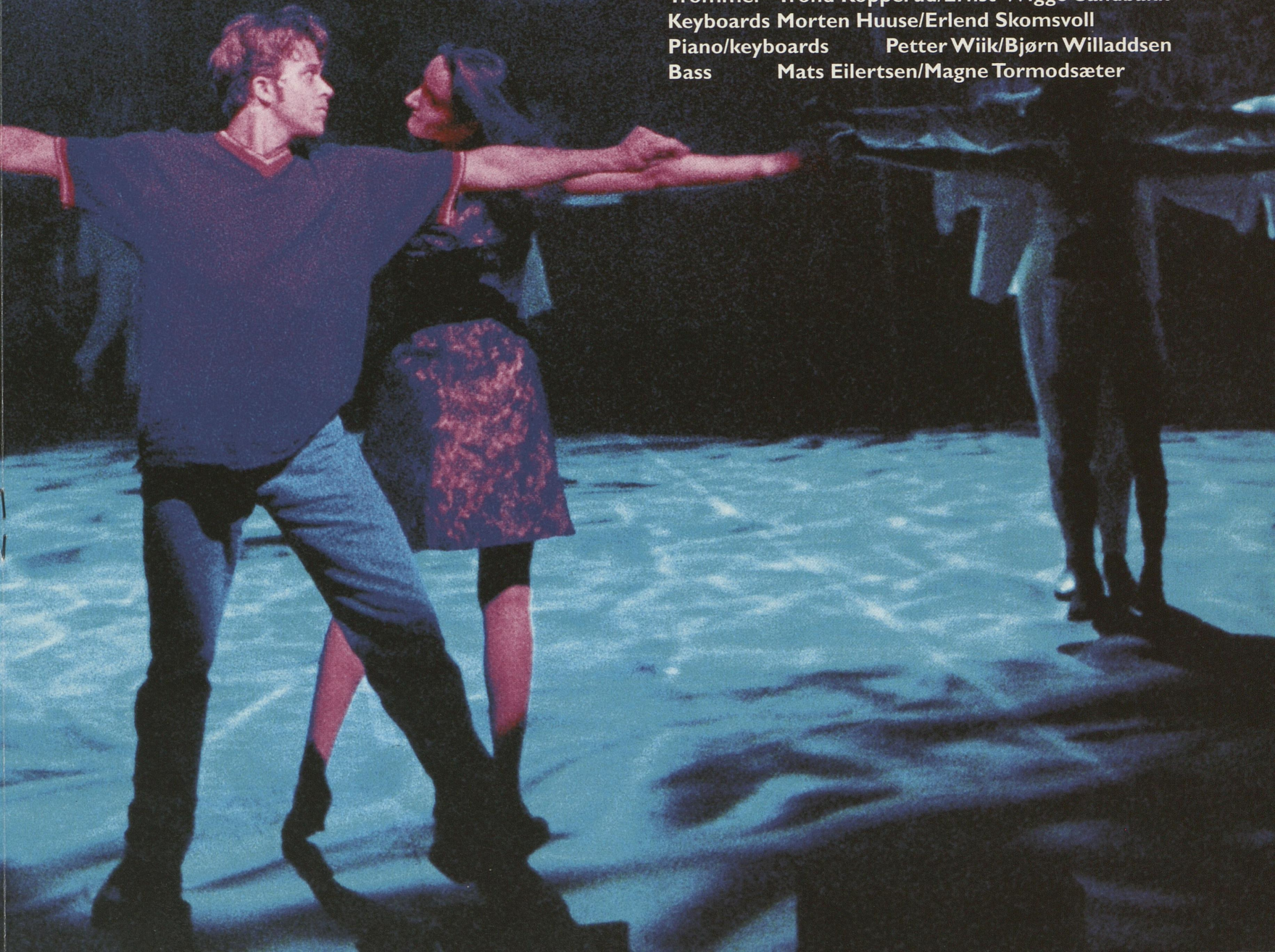
Doc Sigurd Werring
Gladhand Svein Wickstrøm
Krupke Jakob Margido Esp
Shrank Nils Johnson

Sharks

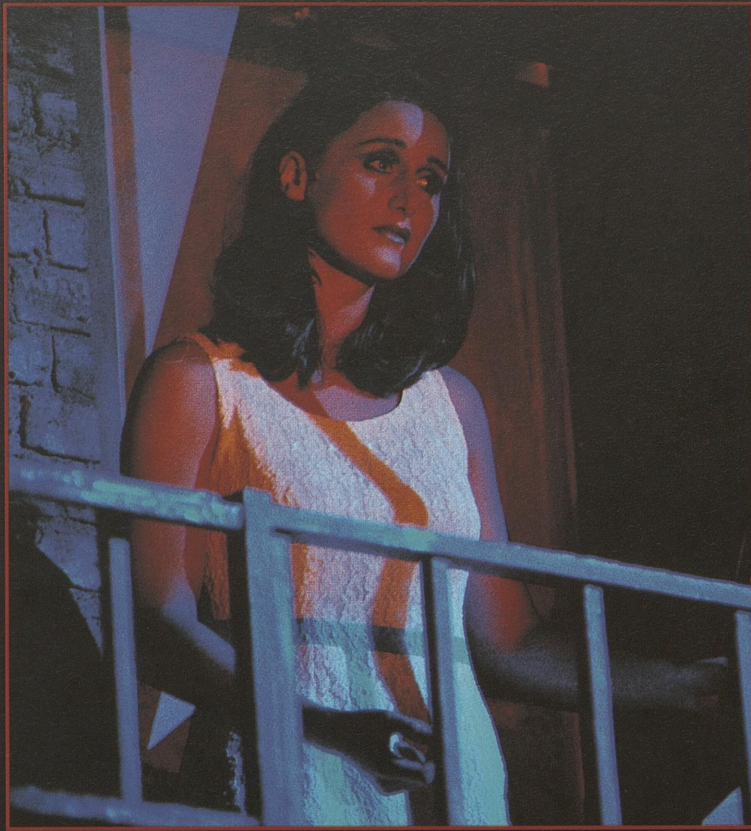
Bernardo Calvin Ray Stiggers
Maria Marthe Werring
Chino Erik Ulfby
Toro Håkon Karoliussen
Nibbles Karl Erik Nedregaard
Pepe Bjørn Sandberg
Anxious Knut Arild Flatner
Indio Lennart Hedlund
Anita Arlene Wilkes
Rosalia Marianne Jørgensen
(understudy for "Maria")
Consuelo Elke Selnes
Teresita Pia Immerstein Larsen

Orkestret

Fløyte Tone Sand/Bjørnhild Roel Jønnum
Sopransax/altsax Tor Yttredal/Kåre Kolve
Klarinett/bassklarinetter Terje Hognes/Roger Overå
1. trompet/flygelhorn Torgeir Andresen
2. trompet/flygelhorn Tomas Carstensen/Reidar Bye
Horn Stein Villanger/Trude Eick/Reidun Gran
Trombone Audun Brodshaug/Espen Andersen
Slagverk Jonas Blomquist/Lars Sitter
Trommer Trond Kopperud/Ernst-Wiggo Sandbakk
Keyboards Morten Huuse/Erlend Skomsvoll
Piano/keyboards Petter Wiik/Bjørn Willadsen
Bass Mats Eilertsen/Magne Tormodsæter

Maria!

Har møtt en som heter Maria,
og navnet ble som nytt, slik har det aldri lydt
for meg.

Maria!

Et kyss og jeg møtte Maria.

Det var som en sang
ble sunget første gang
for meg!

Maria!

I natt, i natt

for første gang i natt
gikk verden rundt da du kom meg nær
I natt, i natt
finn's bare du i natt
hva du gjør, hva du sa, hva du er

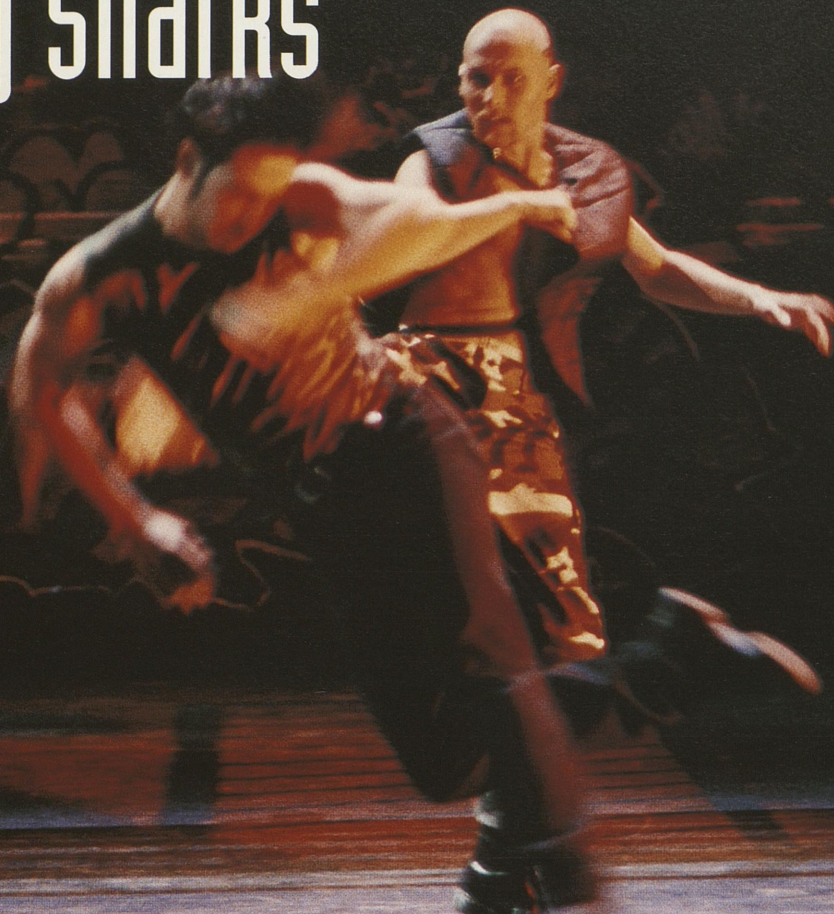
I dag gikk jeg omkring og kjente
et under var i vente
nå vet jeg med meg selv

Din kjærighet
gjør jorden til en himmelsk planet
i natt!
I natt, i natt
se himmelen i natt
med stjerner over månegul rand

I natt, i natt
vil hele verden selv
skyte gnister mot evige land.
I dag var verden en adresse
et sted jeg bare bodde,
nå vet jeg med meg selv
Din kjærighet
gjør jorden til en himmelsk planet
i natt!

Jets og Sharks

I begrepet bande, eller gjeng, lå det opprinnelig ikke noe negativt. På gammel-engelsk betydde det ganske enkelt "et antall mennesker som dro omkring som en gruppe". I dag kan begrepet defineres på fire ulike måter:

- en organisert gruppe med en leder
- en forenet gruppe som vanligvis holder sammen i fredlige forhold, som i konfliktsituasjoner
- en gruppe hvor medlemmenes samhörighet demonstreres ved klesdrakt og språkbruk
- en gruppe som driver med kriminelle aktiviteter, eller som er en trussel mot samfunnet generelt

Bandeveldet er et produkt av fattigdom, diskriminering og urbant forfall. Ekspertenes teorier går ut på at unge mennesker med lite, eller ingen utdannelse uten tilgang til meningsfylt arbeid, slutter seg til bander av frustrasjon over livssituasjonen. For dem representerer bandelivet et alternativ til kjedsomheten, håpløsheten og den ødeleggende fattigdommen. Undersøkelser er foretatt for å kartlegge hvorfor bander forpester spesielle omgivelser, uten at man har kommet frem til et klart svar. De som jobber for å finne en løsning på problemene har derfor store vanskeligheter. Situasjonen er utenfor kontroll, og volden bare fortsetter.

Noen av de første amerikanske bandene på slutten av 1700-tallet var kjent som Bowery Boys, Broadway Boys, Long Bridge Boys og Fly Boys – de to første var hvite, og de sistnevnte afro-amerikanere. Medlemmene var fra tenårene og oppover, og ikke

alle kom fra samfunnets bunnskikt. De var heller ikke nødvendigvis tyver og kjeltringer. Det var de irske innvandrerne som sto bak den første kriminelle banden i New York, som opererte i området kalt Five Points. De hadde regler for påkledningen, og brukte kodenavn på medlemmene. Mange av bandevesenets ritualer i dag skriver seg fra denne perioden. Forty Thieves valgte irske Edward Coleman som leder i 1826 – den første, kjente banden med en organisator på toppen.

Etter Borgerkrigen (1865) dukket andre gjenger opp som paddehatter: Jødiske, italienske, afro-amerikanske, kinesiske. Bandeveldet økte i takt med immigrasjonen. De fleste kriminelle med et rimelig anseelig rulleblad gjorde New York til hovedkvarter. Los Angeles, Chicago og Philadelphia var ikke førstevalg, men heller ikke å forakte. Mord ble å finne på dagsordenen, og etterhvert synonymt med dristighet og mot. I noen bander var mord til og med inngangsbilletten til medlemskap. De forskjellige gjengenes "varemerke", spesielle klær og hatter, hjalp sikkert godt på fellesskapsfølelsen. Morfin, kokain og andre droger egnet til å ruse seg med, ble også en del av utesenet, som herjet vilt med stadig voldeligere utslag. Bruk av skytevåpen i oppgjørene "blomstret opp" i løpet av de første tiår på 1900-tallet, og var snart til uvurderlig hjelp i kampene der kniver og kjettinger måtte gi tapt. Rasemotsetninger og kulturelle forskjeller var som oftest opphavet til stridighetene, men også hvite, uten noen fremmed etnisk tilknytning, var en del av bakgatenes bandebilde.

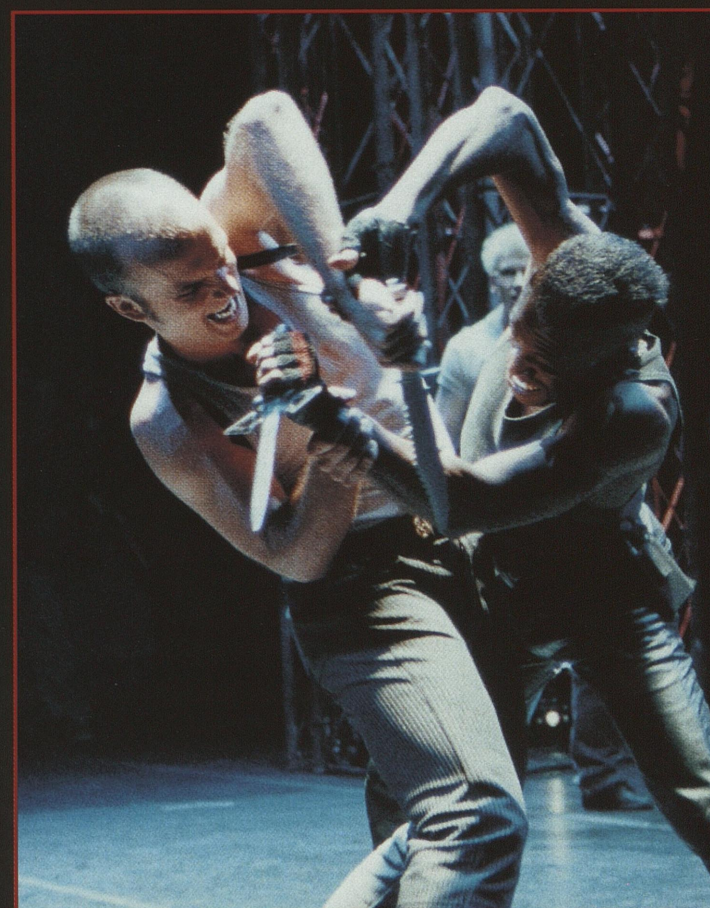
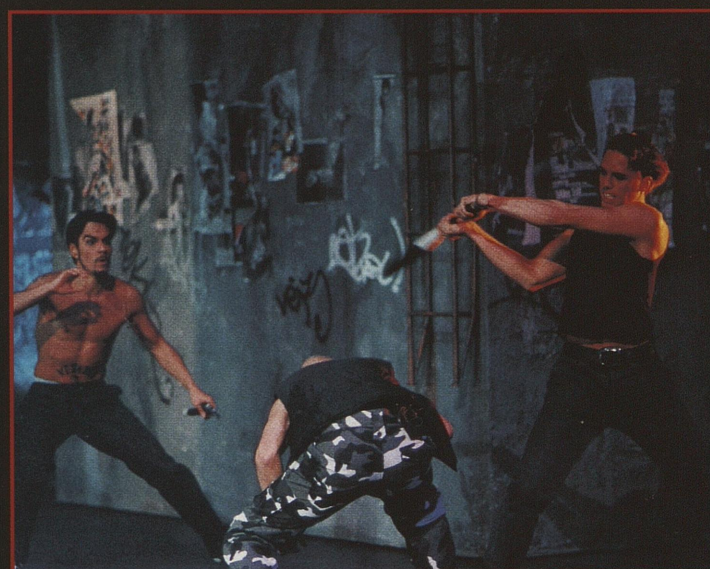
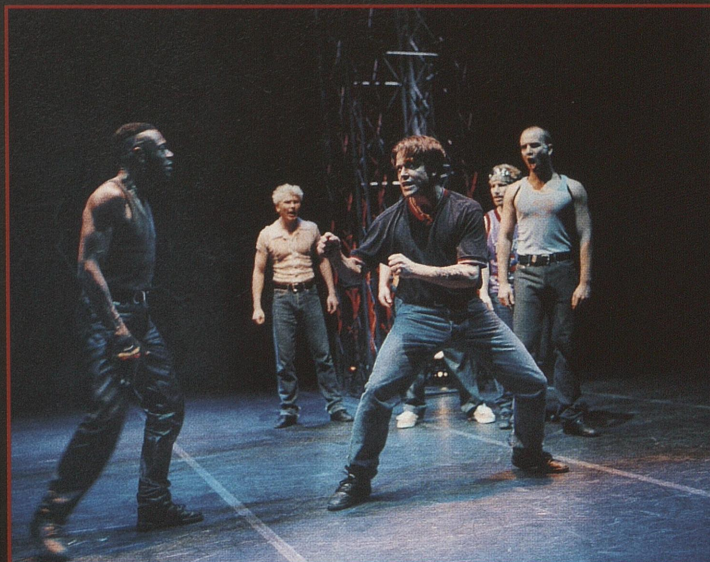
- et gammelt fenomen

Fra 1941 til 1945 immigrerte over en halv million mennesker fra Puerto Rico til USA, hvorav de fleste bosatte seg i New York. I årene som fulgte huset Manhattan den største kontigenten noensinne av ungdomsgjenger som terroriserte hverandre og nabolagene. Kampene sto mellom hvite, afro-amerikanere og puerto-ricanere. Klesdrakten var et viktig signal (svarte skinnjakker var svært populært), likeså kroppsspråket, når de frem-overbøyd, med lutende, rytmisk gange var på krigsstien med hjemmelagede våpen, pistoler eller kniver. Gjengmedlemmene så det som en æressak å beskytte sine venninner mot utenforstående. Jenter var derfor et yndet påskudd til å få i stand en krangel på, med etterfølgende slåsskamp. Eller de var ute på å forsvare sine "revir", som kunne være alt fra en gatestump til et helt distrikt. Som et tegn på loyalitet var hevn en ufravikelig reaksjon i enhver bande dersom situasjonen etter gjengens "moralkodeks" rettfærdiggjorde et mot-angrep. Slike anledninger ga dem en stolthetsfølelse – en bekreftelse på å være "noen" – i gatejungelen som Manhattans slum består av.

Jets og Sharks har fått sine arvtakere, og det er i dag registrert kriminell bandevirksomhet i femti av statene i USA. Noen av gjengene holder til i nabolag med nye innvandrergupper – fra Vietnam, El Salvador og Haiti. Andre bandemedlemmer kommer fra familier som har bodd i Amerika i generasjoner. Felles for gjengene er at majoriteten består av menn – mellom 13 og 24 år. Det er anslått at 80 % av dem er analfabeter.

"Hell's Angels" og "Bandidos" er heller ikke lenger alene om å få avisoppslag i Norge etter gjengoppgjør. Vi har Oslo City og kampene mellom vietnamesere og thailendere, hvor en av dem ble drept, i friskt minne. Undersøkelser viser at mobbing og vold mellom ungdomsgjenger utgjør et betydelig problem såvel i, som utenfor skoletiden. Voldelige gjengmiljøer er ikke fremmed for våpenbruk, mishandling og voldstrusler. Innvandrerungdom kommer som annen ungdom på dette feltet inn både på offer- og utøver-siden. I den senere tid er det blitt fokusert sterkt på gjengdannelse blant innvandrerungdom.

På forespørsel til Oslo politikammer – problemet er størst i hovedstaden – får vi opplyst at vold mellom gjenger nærmest er det normale, og forekommer oftere og oftere. Gjengkriminaliteten forekommer mest som et guttefenomen, mens norske jenter er med som kjæresten eller støttespillere. Tendensen til gjengdannelser blant jentene er imidlertid stigende.

Neger i Norge

Calvin Ray Stiggers er farget. Han spiller Bernardo i kveldens forestilling. Opprinnelig kommer han fra Texas, hvor han er utdannet skuespiller og danser. Han har bodd i Norge i 16 år, og snakker flytende østnorsk. Han er en av mange som er blitt voldsoffer på grunn av sin hudfarge. Vi har spurt ham om hvordan det er å være anderledes i "anderledeslandet":

- Spennende, utfordrende og til tider veldig skremmende. Jeg sliter med klisjéene, alle forestillingene folk har gjort seg opp om fargede, alle generaliseringene. Jeg jobber hardt med å skyve det unna, for jeg kan bare være den jeg er, og det er neger. Omgivelsene behøver ikke minne meg på det. Man behøver ikke like meg, det er greit, for jeg liker heller ikke alle. Men jeg vil bli respektert. Jeg prøver å tilpasse meg og tilpasse meg, men når blir jeg bra nok? Allikevel – det å flytte til Norge er det beste valget jeg har gjort. Jeg lever i et stabilt, godt forhold som har vart i 16 år, og det er en trygg havn når det røyner på.

- Og når røyner det på?
- Når samfunnet rundt deg for enhver pris skal minne deg om at du er anderledes, med negativt fortegn. Da begynner du å tvile på deg selv. Er klisjéene kanskje sanne allikevel? Innerst inne vet jeg at det er tull, for jeg har god trening i å takle rasediskriminering. Jeg er oppvokst i en sør-stat, og er vant til slengbemerkninger av verste sort. Det skjer også i dag. Verden vil tro at den har kommet videre med rasepolitikken, men det er ikke tilfelle. Det jeg har opplevd i Norge er bare barnemat, men like unødvendig og sårende for det.

- Hva er bare "barnemat"?
- Drosjekøer, for eksempel. De holder jeg meg langt unna. Jeg har stått i køer hvor endel plutselig begynner å lage apelyder og har det veldig morsomt på min bekostning. Det er klart det sårer. Også det at folk spytter etter meg på gaten. Å blir oversett av ekspeditører i butikker. På trikk, buss og i kø når damene griper fastere om vesken når de ser det er en neger bak dem. Jeg har til og med opplevd at mødre har plassert seg mellom meg og barna på bussen. Disse signalene er lite hyggelige.

Når jeg har vært ute og hatt en fin kveld, og tenker med meg selv, at nå går alt så bra, så smeller det plutselig. Tilbake til "square one"!

Den verste hendelsen for meg skjedde 8. september for et år siden. Det begynte med trakkasering og endte med vold. Jeg stakk innom en venninne som jobber i bar, og der begynte en ung mann å kommentere hudfargen min med høylydte slengbemerkinger. Han ble kastet ut av betjeningen, men sto og ventet på meg på gaten, veldig hissig. Han slo meg ned, og jeg fikk hjernerystelse, kutt i hodet og slått løs fire tenner. Saken ligger fortsatt hos påtalemyndighetene.

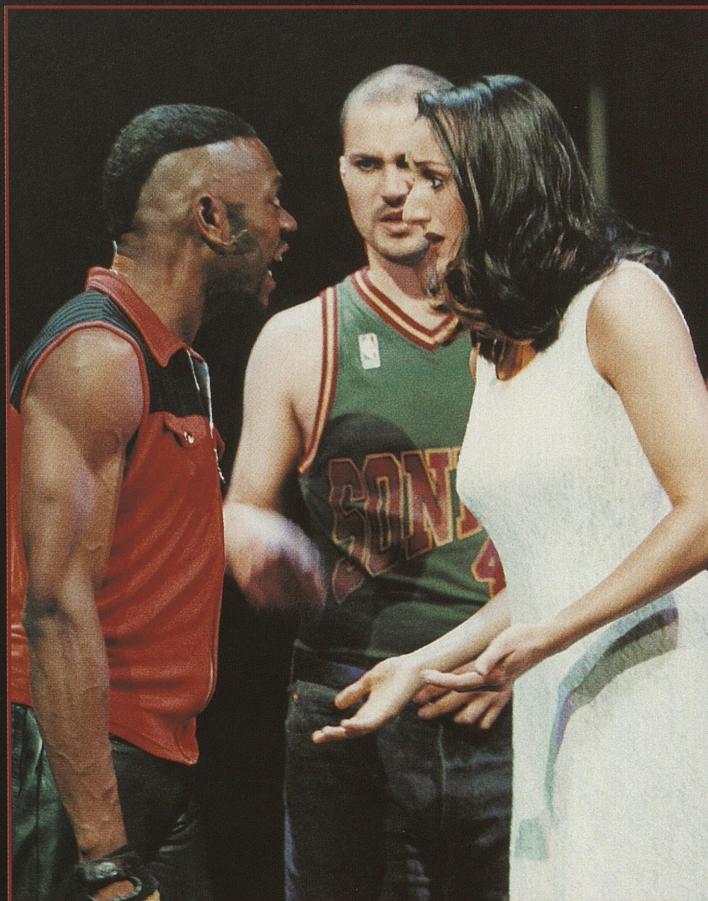
- Hva tror du dette fremmedhatet kommer av?

- Ignoranse, uvitenhet og redsel for det ukjente.

Det er lettere å høre på hva naboen mener om oss fremmede enn å prøve å finne ut av det selv. Vi er i utgangspunktet alle rasister, til en viss grad, men det gjelder å kjempe imot slike tankeganger og ideologier.

- Og din rasisme?

- Det kan være så enkelt som å skjære alle nordmenn over én kam. Når jeg merker tendenser til det, må jeg ta meg kraftig sammen. Det er ofte på dager hvor jeg føler meg urettferdig behandlet. Da er det lett å sette de som har såret meg i bås, som en slags hevn, en måte å få tatt igjen på. Så jeg prøver å unngå å komme opp i sårende situasjoner. Når jeg går og handler, for eksempel, viser jeg alltid frem bag'en min uoppfordret, selv om ingen andre gjør det. Da slipper jeg det pinlige ved å bli bedt om det i kassen. Det er blitt en slags paranoia.

- Hadde du ønsket at du var hvit?

- Ja, mange ganger! Da jeg som barn ble kalt svarting og det som mye verre er, ba jeg til Gud hver kveld om å få våkne neste morgen som en hvit gutt. Det å være hvit betydde å være vellykket, ha nok mat, ha nok klær, å bli akseptert. Jo, jeg har nok gått en god skole i Texas.

Jerome Robbins,

amerikansk danser, koreograf, ballettsjef og regissør. Han utdannet seg innen klassisk ballett, samtidig som han studerte musikk. Han debuterte som skuespiller ved Yiddish Art Theatre og som danser ved Dance Center i New York i 1937. Fra 1938 – 40 danset han i Broadway-musikaler, før han ble engasjert ved det nyåpnede American Ballett Theatre. Året etter ble han solist der. Han debuterte som koreograf i 1944 i "Fancy Free", med musikk av Leonard Bernstein. I ti år fra 1949 var han kunstnerisk leder for New York City Ballett under George Balanchine. Han dannet også sin egen gruppe som eksisterte frem til 1961. Fra debuten og frem til 1968 var Robbins den fremste koreograf og iscenesetter av musikaler i USA. Han har skapt over femti balletter, og blitt belønnet med de priser som eksisterer innen hans fag. Som regissør har han hevet musikalen opp til seriøs scenekunst, og på en svært effektiv måte bundet sammen sang og dans til en dramatisk helhet.

Stephen Sondheim,

amerikansk komponist og tekstforfatter. Sondheim studerte komposisjon ved Williams College i New York, og hadde Oscar Hammerstein II som lærer. Hans første suksess var sangtekstene til "West Side Story". Han debuterte som musikalkomponist med "A funny thing happened on the way to the Forum" i 1962. Av senere musikkspill, kan nevnes "Company" (1960) og "A little night music" (1973). Begge er typiske for Sondheims kjølige, intellektuelle og sofistikerte stil.

Leonard Bernstein,

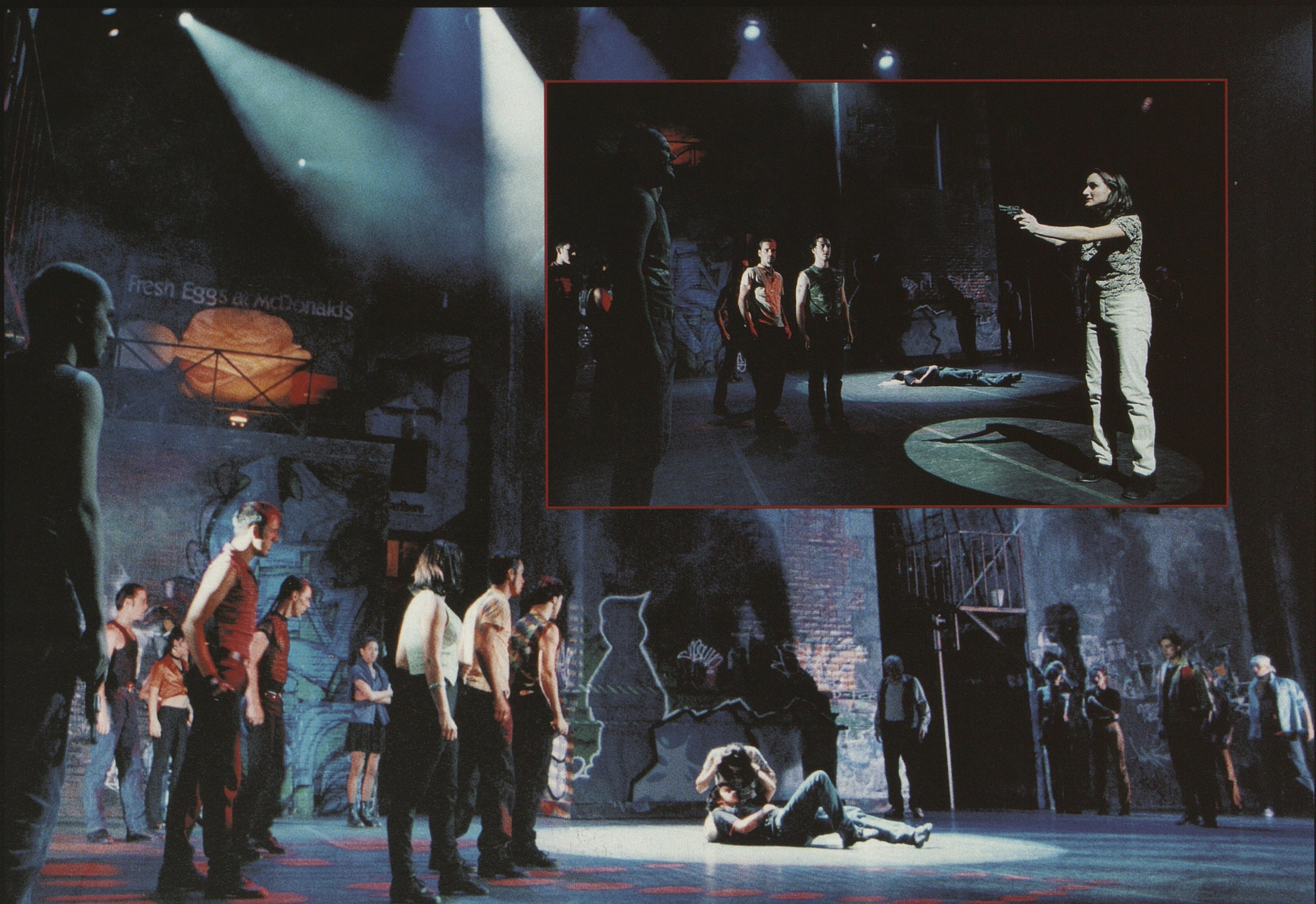
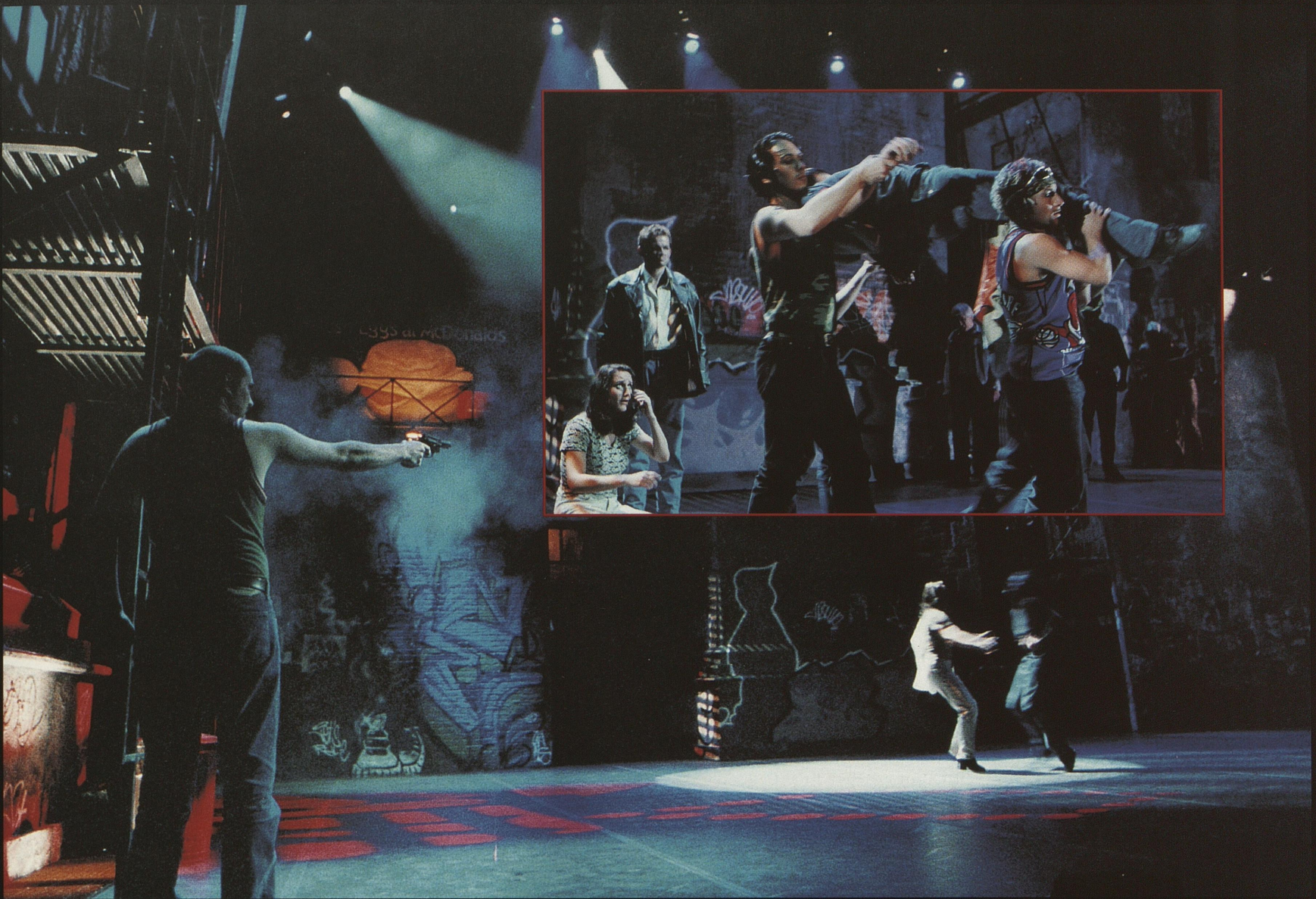
amerikansk dirigent og komponist. Han studerte ved Harvard University, og ble i 1943 assistentdirigent for New York City Philharmonic Orchestra. Fra 1958 til 1968 var han musikalsk leder for orkestret. Han har gjestet Europa flere ganger som dirigent. Bernstein er en av de få komponistene som føler seg like hjemme i musikkteatret som i konsertsalen. Han arbeider innenfor tonalitetsens ramme, som etter hans mening er "innebygd i den menneskelige organisme". Han har komponert musikaler, balletter, filmmusikk og symfonier. Bernstein har en utrolig energi og arbeider etter sigende best når han er under press. "West Side Story" og "Candide" ble komponert samtidig. Noen kritiske røster mener han burde holde seg til konsertsalen, og konsentrere seg om ett felt. Men om han hadde fulgt dette rådet, ville musikkhistorien som helhet vært endel verk fattigere.

Arthur Laurents,

amerikansk dramatiker. Han har skrevet både romaner, film- og musikalmanus og noveller. De mest kjente skuespillene hans kom i årene etter krigen, hvorav "Home of the Brave" ga ham Pulitzerprisen. Senere har han også skaffet seg et navn som regissør. "Gypsy" med Angela Lansbury ble en suksess i 1974, og for iscenesettelsen av "La Cage aux Folles" i 1984 ble han berømmet med en Tony for beste musikalregi av året. Han har vært bidragsyter til hørespill for radio, som også har skaffet ham berømmelse. Men det er hans innsats i forbindelse med "West Side Story" vi her på berget helst forbinder med hans navn.

Liker oss vi i Amerika
Jenter er fri i Amerika
La oss få bli i Amerika
Okay, si si i Amerika

Alt er så vakkert i San Juan
Vel, det går båt dit på mand'n
Hundrevis danser i glad rus
Hundrevis sover i ett hus

Alle har bil i Amerika
Flår som en pil
Nikkelblank stil i Amerika
Gullplombert smil i Amerika

Kjøre i Buick gjennom San Juan
Rett inn i eselet foran
Ta med seg slekta på lang tur
Slekta er større enn du trur

Emigrant dro til Amerika
Han sa hallo til Amerika
Nå er han gjemt i Amerika
Puerto er glemt i Amerika

Ingen som spør i Amerika
Hva du enn gjør i Amerika
Allting er før i Amerika
Lås i hver dør i Amerika

Når jeg tar båten til San Juan
Fly da for pokker og ta'n, ta'n
Blir alle glad for jeg kom dit
Hvis de da ikke har rømt hit

Min øy den heter Manhattan!

Amerikanske draumar er ikkje den amerikanske draumen

Uro i den mjuke senga. Draumar. Helikoptersvermen
ber reklamesjefen og forstadsfamilien hans
inn i det fuktige sommarnattsmørkret
på rotorblad kledde med loddent skinn
ennå varmt og dyreangande

Den amerikanske sjevnen når alle
til sist. Frå tjuedollars-apparatet
i kroken syng King Kong voggesongar
for dei puertoricanske småbarna, halvsovande
på en flekkete madrass

Paal-Helge Haugen
(Fra diktsamlingen «Det synlege menneske», Det Norske Samlaget 1975)

Schaefer
CERVEZA FRIA

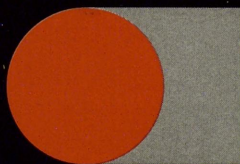
BALLANTINE
ALE BEER

REGANOT

TRØNDELAG TEATER

HOVED

SCENEN

REPERTOAR 1997/98:

WEST SIDE STORY

av Laurents/Bernstein/Sondheim
Premiere 5. september

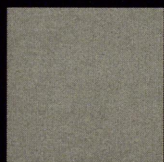
BRØDRENE LØVEHJERTE

av Astrid Lindgren
Premiere 10. januar

BØR BØRSON JUNIOR

av Falkberget/Tusberg/Monn-Iversen
Premiere 15. mars

STUDIO

SCENEN

EN UMULIG GUTT

av Petter S. Rosenlund
Urpremiere 19. september

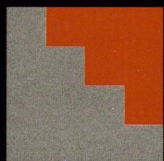
GLASSMENASJERIET

av Tennessee Williams
Premiere 17. januar

BALKONGEN

av Jean Genet
Premiere 25. april

TEATER

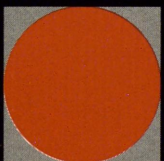

KJELLEREN

SKJØNNHETSDRONNINGA

av Martin McDonagh
Norgespremiere 16. oktober

THEATER

CAFÉEN

LESELØRDAG

Fra 13. september

TRE DAGER TIL ENDE

Gjestespill
Premiere 1. oktober

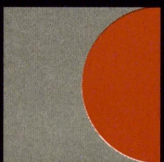
TRONDHJEMSVISAN II

Pensjonistforestilling hver fredag formiddag
Premiere 10. oktober

DAMELUNSJ

av Ron Hart
Premiere 28. januar

GAMLE

SCENE

STORE, LILLE TRONDHJEM

Gjestespill
Fra 10. september

VÅRRES JUL

av Hans Rotmo, co-produksjon med SUSASI
Premiere i desember